

Kuntien uusi tilannekuva – koronan vaikutukset kunnille

*Miten poikkeusolot ja niistä
palautuminen vaikuttavat kuntien
toimintaan ja johtamiseen?*

Kuinka käy kuntien strategioiden?

toimialajohtaja Sami Miettinen, FCG Konsultointi
johtava konsultti Anni Antila, FCG Konsultointi

Uuden sukupolven organisaatiot –verkosto
twitter.com/kl_uso

Koronan paine kuntien veroprocenttiin

Huom! Perustuu 29.5.2020 tietoihin. Ei sisällä lopullisia tietoja tukipaketista

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Utajärvi	0	0,9	2,9	2,5	2,5	2,6	2,8
Puumala	0	0,7	2,3	2,4	2,4	2,6	2,7
Inari	0	0,7	2,1	2,2	2,3	2,4	2,6
Eurajoki	0	1,2	2,9	2,4	2,3	2,4	2,6
Juva	0	0,9	2,2	2,3	2,1	2,3	2,4
Kokkola	0	1,0	2,2	2,0	2,0	2,1	2,2
Ilisalmi	0	1,1	1,9	2,2	2,1	2,1	2,2
Kuhmoinen	0	-1,1	2,1	2,0	1,9	2,0	2,1
Viitasaari	0	-1,8	2,2	1,9	1,9	2,0	2,1
Ylivieska	0	0,4	1,6	2,0	1,9	2,0	2,1
Oulu	0	1,2	2,0	1,9	1,8	1,9	2,0
Nurmijärvi	0	0,8	2,1	1,9	1,8	1,9	1,9
Tuusula	0	0,8	2,2	1,7	1,8	1,9	1,9
Nivala	0	0,4	1,7	1,8	1,7	1,8	1,9
Tornio	0	0,6	1,7	1,8	1,7	1,8	1,9

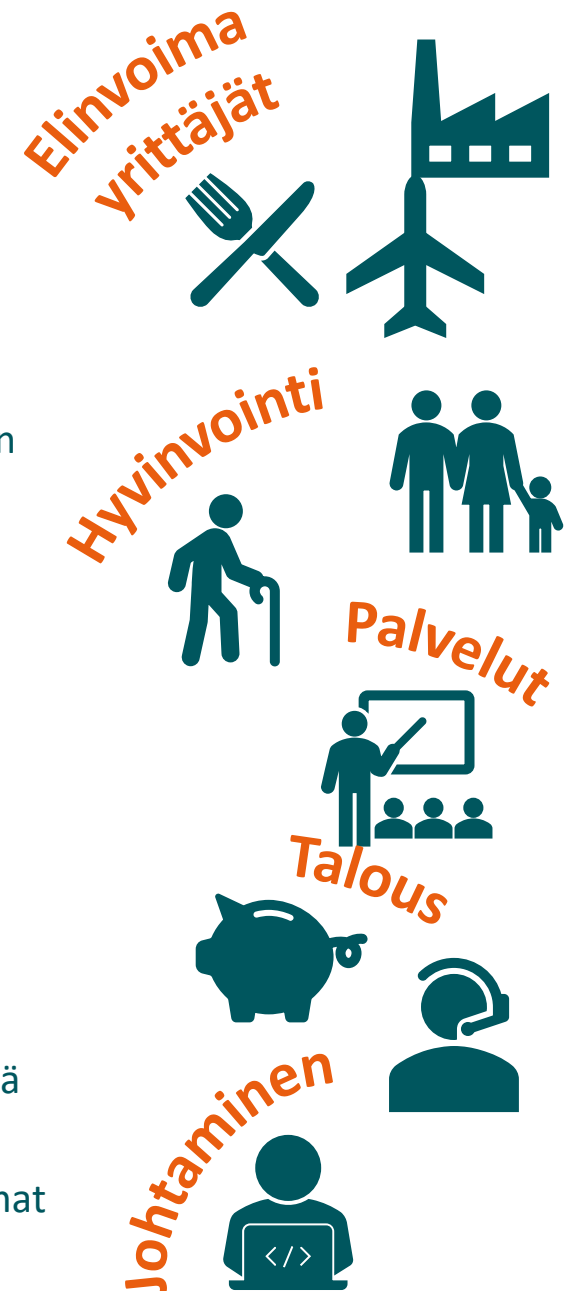
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Kuopio	0	0,9	1,9	1,7	1,7	1,7	1,8
Forssa	0	1,0	1,6	1,7	1,7	1,7	1,8
Kalajoki	0	0,2	1,8	1,7	1,6	1,7	1,8
Pello	0	0,4	1,6	1,7	1,6	1,7	1,8
Riihimäki	0	0,6	2,0	1,7	1,7	1,7	1,8
Muurame	0	0,8	1,7	1,9	1,7	1,7	1,7
Järvenpää	0	0,9	1,9	1,8	1,6	1,7	1,7
Kangasala	0	0,4	1,9	1,6	1,6	1,6	1,7
Rovaniemi	0	0,9	1,7	1,7	1,6	1,6	1,7
Salo	0	1,0	1,5	1,7	1,5	1,6	1,6
Hamina	0	0,1	1,5	1,4	1,4	1,5	1,6
Lempäälä	0	0,3	2,1	1,6	1,5	1,5	1,6
Pöytyä	0	-0,3	1,3	1,3	1,3	1,4	1,5
Kannus	0	-0,2	1,4	1,5	1,4	1,4	1,5
Hailuoto	0	0,8	1,2	1,3	1,3	1,4	1,5

1) Painelaskelman taustatiedot dioilla 5-8. Käsitteellisesti painelaskelma perustuu trendiin ja siihen, että paine saadaan ulos olettaen, että mikään käyttäytymisessä ei muutu.

2) Valtion tuki 1 mrd vuonna 2020. Sairaanhoidopiireille osoitettavaa suoraa tukea ei ole huomioitu (arvio 250 miljoonaa).

9 nostoa koronan vaikutuksista kuntiin

- 1. VM arvioi BKT:n alenevan 2020 5,5 prosenttia.** Jatkossa kriittistä yritysten ja elinkeinojen liiketoiminnan palautuminen koronasta ja poikkeustilasta etenkin palvelualoilla (ravintolat, matkailu jne.)
- 2. Mitä muita vaikutuksia vaikutukset kuntien elinvoimaisuuteen ja vetovoimaan?**
- 3. Koronavirusepidemiolla on yli -1,9 miljardin euron vaikutus kuntatalouteen vuonna 2020 (05/2020 KL arvio).** Kunnilla samanaikaisesti tulomenetyksiä kuntakonserneissa ja kustannusten kasvua. Miten turvataan investointikyky ja säilytetään talouden tasapainoa? Johtaako omistusten uudelleen tarkasteluihin?
- 4. Koronan vaikutukset ihmisten arvioihin ja toimintatapoihin?** Uusi Suomen sisäisen matkailun aika? Lisäpontta yhteisöllisiin paikallisiin verkostoihin?
- 5. Kunnat edistämässä asukkaiden hyvinvointia ja ehkäisemässä haittavaikutuksia** (yksinäisyys, pitkäaikaistyöttömyys, päihde- ja mielenterveysongelmat, väkivalta)
- 6. Kasvat ja erilaiset palvelutarpeet haastavat kuntien palveluiden järjestämisen** (hoidon viivästyminen ja kasaantuminen, näkyväksi tulleet tarpeet, omaishoitajien kuormittuminen)
- 7. Digiratkaisut sekä ketterät johtamisen ja työskentelyn tavat** palveluissa ja hallinnossa tarjoaa mahdollisuuksia kuntien tuottavuuden, palvelun laadun ja kokonaisvaikuttavuuden parantamiseksi (mm. etätyöskentely, ulkoinen ja sisäinen viestintä)
- 8. Henkilöstön turvallisuuden tunne ja työssä jaksaminen** vaativat erityistä huomiota poikkeusoloissa ja niistä palautuessa (lomautukset, varautuminen ja tartuntojen ehkäisy)
- 9. Turvallinen tulevaisuuden kunta:** oppien jalostaminen kuntien kriisiajan johtamiseen ja kuntien suunnitelmat kriiseihin varautumisessa

Miten poikkeusolot ja niistä palautuminen vaikuttavat kuntien toimintaan ja johtamiseen?

- **Uusia mahdollisuuksia ja avauksia** kuntien strategioiden toteuttamiseen ja johtamiseen?
- **Haasteita ja uusia kupruja** kuntien strategioiden toteuttamiseen ja johtamiseen?

EXTRA: Millaisia muutospaineita kohdistuu kuntastrategioihin?

Näkökulmina: Elinvoima ja yrittäjät, Hyvinvointi ja palvelut, Johtaminen ja kehittäminen, Talous

Koronan painelaskelmat

Taustatiedot

Tuomas Hanhela 29.5.2020, FCG Konsultointi

Painelaskelman perusteet

Painelaskelma:

- Käsitteellisesti painelaskelma perustuu trendiin ja siihen, että paine saadaan ulos olettaen, että mikään käyttäytymisessä ei muutu. Valtion käyttämä kestävyysvaje on puhdas painelaskelma.
- VM:n jne. kanssa on kehitetty sopeutettu trendi, jossa otetaan huomioon mennyt kehitys ja tiedossa olevat asiat.
- **Trendi- tai painelaskelma ei ole ennuste.**

Tausta-aineistot:

- Kunnan tilinpäätös/tilinpäätösennuste 2019
- Uusin talousarvio (toimintakate laskettu trendillä 2020→)
- Kuntaliiton veroennustekehikko vuosille 2019–2023
- Valtionosuuspäätökset ja kuntaliiton arvio valtionosuuksista 2019–2021
- Kuntien tilinpäätökset 1997–2018 (Tilastokeskus)
- Tilinpäätösennakko 2019
- Tilastokeskuksen uusin väestöennuste
- Valtionosuusjärjestelmä 2015 (VM, OKM) vaatii siis mallinnuksen, jossa on otettava huomioon väestömuutos – jokaiselle ikäryhmälle tulee oma valtionosuus, voidaan olettaa, että olosuhdetekijät pysyvät nykyisellään (kielisyys, saaristolaisuus jne.)

Laskenta:

- Kaikissa tulevaisuuteen menevissä arvioissa huomioitu inflaatio-oletus (1,5%) ja toisaalta trendiin perustuvat kertoimet on defloitoitu ennen kertoimen määrittämistä.
- Toimintakatteen ja verotettavan tulon kehitys lasketaan eur/asukas ja siihen kohdennetun muutuskertoimen perusteella. Ei siis suoraan euroihin kohdistaan.
- Ikääntyminen – kuntakohtainen nettomeno eur/yli 75-vuotias, kuntakohtainen muutos. Jättää huomiotta verotettavan tulon muutoksen eläköitymistilanteessa.
- Lähtötietona kunnan tilinpäätös/-ennuste 2019
- Korkokulut ja -tuotot 2019 toteuman mukaan → saadaan laskennalliset korkoprosentit tuleville vuosille
- Muut rahoituserät kunnan arvion perusteella
- Poistot 2019 toteuman mukaan saadaan laskennallinen poistoprosentti tuleville vuosille – laskettava käyttöomaisuuden suhdetta kulloisiinkin poistoprosentteihin.
- **Verotulot 2023 veroennustekehikosta, vuodesta 2024 veropohjat muuttuvat historiaan pohjautuvan trendin (eur/as) perusteella**
- Valtionosuudet 2019 päätösten mukaan. 2020 Kuntaliiton arvion perusteella. 2021→ mallinnetun valtionosuusjärjestelmän perusteella
- Investoinnit kunnan oman arvion perusteella 2021 vuoteen ja tästä eteenpäin historiaan perustuvalla kertoimella (eur/as)
- Laskennan taustalla pyörivät lainakanta ja investoinnit. Lainakannan ja rahoitusmenojen ja tulojen korkotaso vuoden 2019 korkotaso, ei ole arvioitu korkoherkkyyttä (mikä tekee tilanteen usein kunnalle optimistisemmäksi)

Koronaviruksen vaikutukset kuntien talouteen

Verotulot yhteensä	2018	2019	2020**	2021**	2022**	2023**
Joulukuun 2019 kehikko	22 428 773	23 013 908	24 191 377	25 032 612	25 814 682	
Toukokuun 2020 kehikko	22 428 773	23 016 576	22 340 894	23 545 088	23 818 488	24 458 766
Ero	0	2 668	-1 850 483	-1 487 525	-1 996 193	

- ✓ Kuntaliitto arvioi toukokuussa julkaistussa kehikossaan vuodelle 2020 n. 1,9 mrd. euroa vähemmän verotuloja kuin joulukuussa 2019 julkaistussa kehikossa. Osa verotulojen alenemasta johtuu valtion päätöksistä siirtää veronmaksua.
- ✓ Kuntien kulupuolella merkittävin kasvava kuluerä voidaan olettaa olevan sairaanhoitopiirien kautta kanavoituvat kasvaneet kustannukset. Näiden kuntakohtaista vaikutusta on vielä tässä vaiheessa vaikea arvioida. Kuntaliiton sairaanhoitopiireille kohdistaman kyselyn perusteella mittaluokaksi arvioidaan noin 600 miljoonaa euroa vuosien 2020 ja 2021 välisenä aikana. Valtio suunnittelee tukevansa sairaanhoitopiirejä suoraan, mutta lopullinen summa selviää kesäkuun lisätalousarviossa.
- ✓ Kuntaliiton arvio:
 - ✓ Maksutuotot -150 miljoonaa
 - ✓ Myyntituotot -150 miljoonaa
 - ✓ Perusterveydenhuollon ja sosiaalipalvelujen menojen kasvu + 250 miljoonaa
 - ✓ Rahoitustuottojen pieneneminen -50 miljoonaa

Valtion tukimuodot kunnille

- ✓ Hallitus lupasi kohdistaa **toukokuun** → **kesäkuun alun** lisätalousarviossa kunnille ja sairaanhoitopiireille vähintään noin miljardin euron lisätuen.
 - ✓ Valtio korvaa suoraan sairaanhoitopiireille koronakriisin muun muassa tehohoidosta aiheutuvat lisäkustannukset valtionavustuksella.
+ 250 miljoonaa euroa
 - ✓ Kuntien yhteisöveron jako-osuutta korotetaan määrääjäksi vuodelle 2020.
+ 200–400 miljoonaa euroa
 - ✓ Peruspalvelujen valtionosuutta korotetaan loppuvuodelle 2020.
+ 500 miljoonaa euroa
 - ✓ Harkinnanvaraista valtionosuutta korotetaan
?? miljoonaa euroa

- ✓ Hallitus päätti jo aiemmin korvata kunnille vuonna 2020 aiheutuvat tilapäiset veromenetykset, jotka johtuvat hallituksen päättämistä yritysten verojen maksujärjestelyistä. Päätös auttaa kuntia väliaikaisesti, sillä maksujärjestelyillä myöhemmäksi siirtyneet veronmaksut vähennetään vastaavasti kuntien valtionosuuksista vuonna 2021. **Tästä on jo mittaluokka tiedossa + 547 miljoonaa euroa.**
- ✓ Hallitus seuraa kuntien talouden kehitystä ja on sitoutunut täydentämään vaikutusarvioiden tarkentuessa tarvittaessa kunnille suunnattua toimenpidekokonaisuutta. Vuotta 2021 koskevista toimenpiteistä päätetään vuoden 2021 talousarvion valmistelun yhteydessä.

+1,0-1,2 mrd euroa

+0,5 mrd euroa

- **Alijäämän kattamisveloitteen muutos**
- **Arviointimenettelyn kriteereiden huojennus**
- **Investointituki**